

Магістр 1 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ У СФЕРІ
ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ**

Анотація. Розглянуто основні аспекти податкового регулювання діяльності банків, визначено проблемні питання оподаткування банківських установ.

Аннотация. Рассмотрены основные аспекты налогового регулирования деятельности банков, определены проблемные вопросы налогообложения банковских учреждений.

Annotation. The main aspects of the fiscal regulation of banking are considered and the problems of taxation of banking institutions are defined.

Ключові слова: банківська діяльність, банківські операції, банківська установа, об'єкт оподаткування.

Державне регулювання тією чи іншою мірою впливає на економічні інтереси всіх суб'єктів різних сегментів ринку. Однією із найважливіших і невід'ємних структур ринкової економіки є банківська система. Банки є дієвим інструментом держави у реалізації її економічної політики. Але їх діяльність постійно супроводжується певними ризиками і має свою специфіку. Зважаючи на це, розвиток в Україні ринкових відносин обумовлює необхідність удосконалення механізму оподаткування фінансово-господарської діяльності банків.

Проблему податкового регулювання банківської діяльності економісти досліджують від часу виникнення банківської системи. Актуальною вона є і в Україні, де її активно досліджують Євченко Н. Г., А. Крисоватий, Москалюк В. В., В. Онищенко, Т. Рева, В. Сердюк, А. Соколовська, Л. Чернелевський, Шевчук Л. І. та ін. Однак у вітчизняній економічній науці недостатньо досліджень, де було б комплексно проаналізовано вплив податкових інструментів на депозитну, кредитну й інвестиційну діяльність банку та доходи від неї [1].

У зв'язку із викладеним, метою цього дослідження є визначення впливу оподаткування на діяльність і розвиток банківських установ.

Для досягнення цієї мети також ставиться завдання визначити основні проблеми, які виникають при оподаткуванні банків, причини їх виникнення та способи вирішення.

Об'єкт дослідження – податкове регулювання господарської діяльності в Україні. Предмет дослідження – основні аспекти оподаткування банківських установ.

Від дієвості податкової системи залежить рівень надходжень до державного бюджету. У теорії та практиці оподаткування до цього часу немає єдиного підходу до визначення та здійснення податкового адміністрування відносно комерційних

відбитися на підвищенні ефективності роботи фінансово-кредитних організацій, у тому числі і комерційних банків. Звичайно, на сьогоднішній день важливим кроком на шляху до змін є прийняття Податкового кодексу України, однак цього недостатньо.

В Україні усі комерційні банки, незалежно від форми власності, величини капіталу та спеціалізації, виконують операції з залученням тимчасово вільних грошових коштів у депозити; операції, пов'язані із розрахунково-касовим обслуговуванням клієнтів та операції з кредитного обслуговування клієнтів. Звичайно, коло послуг, які надають банки, значно ширше, але саме ці операції є обов'язковими і належать до суто банківських операцій.

Ураховуючи, що банківські установи "виробляють" та продають специфічний товар – банківські послуги, банківські операції згідно з Податковим кодексом відносять до об'єктів оподаткування [2].

Система оподаткування комерційних банків повинна сприяти, з одного боку, надходженню до бюджету коштів, достатніх для виконання державою своїх функцій, а з іншого – стимулювати діяльність суб'єктів господарювання. В економічній літературі розглядаються 2 підходи щодо оцінки рівня оподаткування банків. За першим підходом рівень оподаткування банків є недостатній і тому податкове навантаження необхідно посилити. При цьому виділяються такі головні аргументи:

а) банківська діяльність є посередницькою і тому належить до невиробничої діяльності, а отже, пов'язана не з виробництвом і первинним розподілом, а тільки з перерозподілом національного доходу. Усе це впливає на підвищення податків для банків з метою розвитку реального виробництва, а не другорядного банківського сектору;

б) відносно висока у сфері обороту (до якої належать банківські установи) швидкість обороту капіталу, що дає змогу за класичною політекономічною теорією при тій самій величині капіталу (порівняно зі сферою матеріального виробництва) отримувати вищий прибуток.

За другим підходом до оподаткування банківської діяльності обґрунтовується необхідність зниження податкового навантаження банківського сектору з метою більшого залучення ресурсів банків у реальну економіку. Прихильники цього підходу вказують, що високі податки на прибуток банків знекровлюють їх, посилюють нестабільність банківської системи. За цих наслідків неприпустимо встановлювати для банків більші податкові ставки на прибуток, ніж для підприємств інших галузей та видів діяльності. Окрім цього, високий податковий тиск на банки негативно впливає на величину процентних ставок за кредит.

Проблема вибору конкретних напрямів податкової політики відносно фінансових посередників залежить від того, які функції покликана реалізувати податкова система [3].

Податковий кодекс України, який набрав чинності у 2011 р., спростив роботу всіх учасників податкових відносин в Україні. Проте його адаптація на практиці засвідчила: є ще нерегульовані ділянки й вузькі місця в оподаткуванні банківського сектору, які потрібно усунути шляхом внесення змін до документа. Залишаються відкритими питання щодо оподаткування податком на прибуток банківських установ, зокрема, порядок визначення доходів і витрат банківської установи, нових правил розрахунку амортизації основних засобів, формування, використання та обслуговування страхових резервів, операцій з іноземною валютою, особливостей виплати нерезидентам доходів з джерелом їх походження з України тощо.

Крім того, існує необхідність в оптимізації кількості податків і спрощенні бази оподаткування, яка повинна бути чіткою і зрозумілою. Сьогодні банки сплачують близько 15 податків і зборів, кожен з яких має свої об'єкти, базу оподаткування,

складні методика розрахунку та звітність. Через це банки змушені вкладати додаткові кошти в інформаційні бази, технологічне забезпечення, підготовку персоналу, що позначається на вартості кредитування реального сектору економіки [4].

Таким чином, можна виділити такі основні проблемні питання оподаткування банківських установ, які потребують врегулювання:

1. Формування, використання та обслуговування страхових резервів.
2. Облік операцій з іноземною валютою.
3. Списання безнадійної заборгованості.
4. Виконання функцій податкового агента щодо доходів фізичних осіб.
5. Щодо доцільності інформування органів ДПС про відкриття рахунків без заяви клієнта (кредитні, розподільчі тощо).
6. Прискорення процедури узгодження спільного листа ДПС України та НБУ щодо переліку операцій з розрахунково-касового обслуговування, постачання яких звільняється від ПДВ.

Дослідження показують, що існують проблеми, які заважають банкам повноцінно функціонувати. Тому розробка ефективного механізму оподаткування банківських установ – одне з найважливіших завдань держави, оскільки саме банки здатні надавати ресурси для стабільного розвитку нашої економіки.

Таким чином, залишаються відкритими питання щодо податкового обліку банківських установ, тому для подальшого вдосконалення оподаткування діяльності банків необхідне суттєве доопрацювання окремих норм Податкового кодексу.

Наук. керівн. Глєбова Н. В.

Література: 1. Сербина О. Г. Суть та структура податкового механізму регулювання банківської діяльності [Електронний ресурс] / О. Г. Сербина. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltnu/18_3/251_Serbyna_18_3.pdf. 2. Петровська Н. В. Банківські операції як об'єкт оподаткування [Електронний ресурс] / Н. В. Петровська. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=321>. 3. Дзюба О. В. Податкове регулювання банківської діяльності в Україні та визначення його пріоритетних функцій [Електронний ресурс] / О. В. Дзюба. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_1/Dziuba.pdf. 4. Германова О. В. інтересах держави та платників податків / Германова О. // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 36. – С. 3–4.